

FILOLOGIA POLSKA 2018 (4)

ROCZNIKI NAUKOWE
UNIWERSYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO

*Profesorowi Leszkowi Liberze
z okazji siedemdziesiątych urodzin*

RADA NAUKOWA

Dejan Ajdačić (Uniwersytet Łódzki), Piotr Borek (Uniwersytet im. KEN w Krakowie), Marian Bugajski (Uniwersytet Zielonogórski), Zbigniew Chojnowski (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), Tetiana Czernysz (Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kijów, Ukraina), David Frick (University of California, Berkeley, USA), Alfred Gall (Johannes Gutenberg University Mainz, Moguncja, Niemcy), Leszek Jazownik (Uniwersytet Zielonogórski), Sergij Jermołenko (O.O. Potebnia Institute of Linguistics in Kyiv, Kijów, Ukraina), Ałła Krawczuk (University of Lviv, Lwów, Ukraina), Sławomir Kufel (Uniwersytet Zielonogórski), Leszek Libera (Uniwersytet Zielonogórski), Krzysztof Maćkowiak (Uniwersytet Zielonogórski), Małgorzata Mikołajczak (Uniwersytet Zielonogórski), Wołodmyr Morenec (National University of Kyiv-Mohyla Academy, Kijów, Ukraina), Marek Nalepa (Uniwersytet Rzeszowski), Teresa Podemska-Abt (University of South Australia, Adelaide, Australia), Olena Polishchuk (Ivan Franko National University in Zhytomyr, Żytomierz, Ukraina), Marta Ruszczyńska (Uniwersytet Zielonogórski), Richard Šipek (Library of National Museum in Prague, Praga, Czechy), Marie Sobotková (Palacký University, Olomouc, Ołomuniec, Czechy), Anna Szóstak (Uniwersytet Zielonogórski), Bogdan Trocha (Uniwersytet Zielonogórski), Marzanna Użdżicka (Uniwersytet Zielonogórski), Katarzyna Węgorowska (Uniwersytet Zielonogórski), Alois Woldan (University of Vienna, Wiedeń, Austria), Wiesław Wydra (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Krzysztof Zajac (Uniwersytet Jagielloński), Nataliia Zhukova (National Technical University of Ukraine „Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, Kijów, Ukraina)

ZESPÓŁ RECENZENCKI

Krzysztof Biliński (Uniwersytet Wrocławski), Bogdan Burdziej (Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu), Małgorzata Dawidziak-Kładcza (Uniwersytet Wrocławski), Natalia Demianenko (Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kijów, Ukraina), Izabela Domaciuk-Czarny (Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Tetiana Dowżok (Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kijów, Ukraina), Ewelina Drzewiecka (Instytut Sławiistyki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie), Elżbieta Dutka (Uniwersytet Śląski w Katowicach), Jan Galant (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Grażyna Halkiewicz-Sojak (Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu), Jolanta Klimek-Grądzka (Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II), Elżbieta Konończuk (Uniwersytet w Białymstoku), Katarzyna Krzak-Weiss (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Michał Kuran (Uniwersytet Łódzki), Jarosław Ławski (Uniwersytet w Białymstoku), Kazimierz Maciąg (Uniwersytet Rzeszowski), Jolanta Pasternak (Uniwersytet Rzeszowski), Franciszek Pilarczyk (Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim), Mirosław Strzyżewski (Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu), Ewa Szkuclarek-Śmiechowicz (Uniwersytet Łódzki), Joanna Szydłowska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), Witalij Zacharow (Borys Grinczenko Kyiv University, Kijów, Ukraina), Monika Zaško-Zielińska (Uniwersytet Wrocławski), Kwiryna Ziemia (Uniwersytet Gdański), Leszek Zwierzyński (Uniwersytet Śląski w Katowicach), Barbara Zwolińska (Uniwersytet Gdański)

REDAKTOR NACZELNY

Radosław Szyber

ZASTĘPCA REDAKTORA NACZELNEGO

Aneta Narolska

SEKRETARIAT ROCZNIKA

Katarzyna Grabias-Banaszewska, Agnieszka Gruszka, Irmina Kotlarska, Aneta Narolska, Dorota Szagun, Kamil Banaszewski

REGIONALIA LUBUSKIE (szefowa rubryki)

Mirosława Szott

ADRES REDAKCJI

Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Filologii Polskiej (sekretariat, pok. 212)
65-762 Zielona Góra, Al. Wojska Polskiego 69
(korespondencję prosimy zaopatrywać w dopisek: „Filologia Polska. Rocznik”)

Drukowana postać rocznika jest jego wersją podstawową

SERWIS INTERNETOWY

<http://www.ifp.uz.zgora.pl/index.php/badania-naukowe/rocznik-naukowy-uz>

Rocznik jest indeksowany w bazach: BazHum, Index Copernicus International, pol-index.

W roku 2018 eksperci Index Copernicus International poddali rocznik ewaluacji, w efekcie czego tytuł znalazł się w obszarze ICI Journals Master List 2017 ze wskaźnikiem ICV[alue] na poziomie 51,64.

FILOLOGIA POLSKA 2018 (4)

**ROCZNIKI NAUKOWE
UNIWERSYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO**

RADA WYDAWNICZA

Andrzej Pieczyński (*przewodniczący*), Katarzyna Baldy-Chudzik, Van Cao Long, Rafał Ciesielski, Roman Gielerak, Bohdan Halczak, Małgorzata Konopnicka, Krzysztof Kula, Ewa Majcherek, Marian Nowak, Janina Stankiewicz, Anna Walicka, Zdzisław Wołk, Agnieszka Ziółkowska, Franciszek Runiec (*sekretarz*)

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

REDAKCJA JĘZYKOWA

Beata Szczeszek

KOREKTA

Monika Nowecka
Nel Bielniak (język rosyjski)
Irmína Kotlarska (język angielski)
Dušan-Vladislav Paždjerski (język serbski)

PROJEKT TYPOGRAFICZNY I OKŁADKA

Anna Strzyżewska

GRAFIKA NA OKŁADCE

Katarzyna Grabias-Banaszewska

© Copyright by Uniwersytet Zielonogórski
Zielona Góra 2018

ISSN 2450-3584

OFICYNA WYDAWNICZA UNIWERSYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO

65-246 Zielona Góra, ul. Podgórna 50, tel./faks (68) 328 78 64
www.ow.uz.zgora.pl, e-mail: sekretariat@ow.uz.zgora.pl

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne (redaktor naczelny) ● 13

Wprowadzenie do zeszytu (redaktor naczelny i zastępca, Mirosława Szott) ● 17

STUDIA I MATERIAŁY

W STRONĘ PIŚMIENICTWA OSOBISTEGO

TOMASZ ŚLĘCZKA ● 23

Nadawca i odbiorca w *Dzienniku wyprawy Stefana Batorego pod Psków* Jana Piotrowskiego

RADOSŁAW SZTYBER ● 39

Śladami zapisów kaznodziei wojskowego z 1623 roku, czyli jak Dembołęcki pisał swoje *Przewagi*

ANETA NAROLSKA ● 53

Głos w sprawie publiczności teatralnej. *Siostrzana dusza. Z pamiętników dramaturga Władysława Sabowskiego*

IRENEUSZ SIKORA ● 67

Orzeszkowej dialogi z tradycją: europejska literatura dawna

AGNIESZKA KUNICZUK-TRZCINOWICZ ● 87

Sienkiewicz w świecie przedmiotów – osobiste zapiski pisarza o modzie i architekturze

LESZEK JAZOWNIK ● 97

Miłosny *savoir-vivre* w świetle listowników dla zakochanych z końca XIX i początkowych dekad XX wieku

IZABELA KOZŁOWSKA ● 119

Między literaturą a polityką – prywatność w prozie rozrachunków inteligentów (1946-1948)

DOROTA KARKUT ● 137

Nostalgiczny spacer po ulicy Nowe Miasto, czyli Kolbuszowa we wspomnieniach matki Janka Bytnara

KONRAD LUDWICKI ● 147

Próba okiełznania „ja” – poglądy Józefa Czapskiego na przykładzie *Dzienników*

SYLWIA MAJDOSZ ● 157

„Czym ma być dziennik? Wszystkim. Co zawierać? Tylko rzeczy niektóre”. O praktyce diarystycznej Bogdana Wojdowskiego

KATARZYNA WĘGOROWSKA ● 171
Językoznawstwo i językoznawcy w świetle Życia we wspomnieniach Profesor Ewy Rzetelskiej-Feleszko (Kamińskiej)

ELŻBIETA PLEWA ● 185
W pogoni za zrozumieniem: polskie tłumaczenia ekranizacji serii *Bridget Jones*

PAULINA JATCZAK, MAGDALENA PIETRZAK ● 195
„Ja” rekoлекcjonisty w książce Adama Szustaka OP pod tytułem *Plaster miodu*

EWA SIATKOWSKA ● 209
Kobiety z krwi i kości [Wspomnienia]

NAD TWÓRCZOŚCIĄ BOLESŁAWA LEŚMIANA

MAŁGORZATA ŁUKASZUK ● 241
Czujne istnienie w doczesności. Raz jeszcze o dominancie w poezji Bolesława Leśmiana

MAGDALENA KOKOSZKA ● 261
Leśmianowska ballada o niedoskonałości

JOANNA WAWRYK ● 275
Zdziczenie obyczajów pośmiertnych Bolesława Leśmiana jako dramat-synteza

JĘZYKOWY OBRAZ ZMYŚLÓW

KATARZYNA WĘGOROWSKA ● 293
Od alabastronu do flakonu René Lalique’a... Kilka lingwistyczno-kulturologicznych uwag o naczyniach na wonności, pachnidła, zapachy, perfumy...

JELIZAWETA GALICKA ● 307
Specyfika nazewnictwa środków kosmetycznych: aspekt strukturalny

PIOTR KŁADOCZNY ● 321
Ramy interpretacyjne zmysłów we wczesnych i późnych powieściach Jerzego Pilcha

OBSZARY TRZECIE

MACIEJ KUBIAK ● 365
Obraza muzyki i poezji. O twórczości Stanisława Staszewskiego

SIERGIEJ LEGEZA ● 400
Alternatywna historia na obszarze postsowieckim: dwie trajektorie jednej idei

NATALIIA ZHUKOVA ● 401
Nomadyczny projekt Dawida Foenkinosa

DEJAN AJDAČIĆ ● 417
Cena życia. Mitologiczne fantazje i psychologia w powieści *Novendialia* ukraińskiej pisarki Maryny Sokolian

TATIANA HAJDER ● 427
Dwie sylwetki współczesnej ukraińskiej literatury popularnej – Łada Łuzina i Maryna Sokolian

OPINIE

RECENZJE

MAREK NALEPA (rec.) ● 445

„Włóczęgostwo intelektualne”. O książce Jerzego Winiarskiego *W przestrzeni kulturowej poezji polskiej (pejzaże antropologiczne z wieków dawnych i współczesne)*. Studia i szkice, Drukarnia Eikon Plus, Kraków 2017, ss. 562

RADOSŁAW SZTYBER (rec.) ● 464

Wiesław Wydra, Wojciech Ryszard Rzepka, Z dziejów literatury i kultury staropolskiej. Studia o książkach i tekstach, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2017, ss. 208

MARTA J. BĄKIEWICZ (rec.) ● 475

Barwny korowód artystów. Recenzja monografii Niny Nowary-Matusik, *Oblicza artystów. W kręgu narracji Eberharda Hilschera*, Universitas, Kraków 2016, ss. 271.

KATARZYNA WĘGOROWSKA (rec.) ● 479

Subtelny urok półślupka... Wokół leksykograficzno-manualnej propozycji Bogumiły Husak – *Kochamy amigurumi. Pojęcia i zwroty szydełkowe w języku polskim, niemieckim, rosyjskim i angielskim*, Zielona Góra 2016

REGIONALIA LUBUSKIE

PREZENTACJE

ANASTAZJA SEUL ● 485

Profesor Małgorzata Mikołajczak

PRZEGLĄDY I OMÓWIENIA

EWA NODZYŃSKA ● 491

Biblioteki, książki, ludzie. Druki z proveniencją żagańskiej biblioteki klasztornej w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego

KAMILA GIEBA ● 509

Współczesna proza Ziemi Lubuskiej – regionalne małe ojczyzny i muzealizacja pamięci

URSZULA MAJDAŃSKA-WACHOWICZ ● 523

Sprawozdanie z konferencji naukowej Estetyka językowa w komunikowaniu

JOANNA GORZELANA ● 531

Sprawozdanie z konferencji Wartości językowe i kulturowe obecne w czasopiśmiennictwie polskim do 1989 roku

KATARZYNA BARTOSIAK, KAMIL BANASZEWSKI ● 535

Bibliografia lubuskiej polonistyki akademickiej za rok 2017

KATARZYNA GRABIAS-BANASZEWSKA ● 553

Zielonogórskie spotkania polonistyczne w roku 2017

WSPOMNIENIA

BARBARA JUDKOWIAK, KATARZYNA MELLER ● 561
Józef Tomasz Pokrzywniak (1947-2017) – nasz Profesor

ANETA NAROLSKA ● 569
Ireneusz Sikora (1952-2016). Wspomnienie o Profesorze i bibliografia prac naukowych

POEZJE

BARBARA KONARSKA ● 577
[Wiersze]

MICHAŁ BANASZAK ● 579
[Wiersze]

RAFAŁ BRASSE ● 581
[Wiersze]

Autorzy numeru ● 583

TABLE OF CONTENTS

- Preface** (Editor in Chief) ● **13**
Introduction to the volume (Editors of the Issue) ● **17**

STUDIES AND MATERIALS

TOWARDS PERSONAL WRITINGS

- TOMASZ ŚLĘCZKA ● **23**
An addresser and a recipient in Jan Piotrowski's *Journal of Stefan Batory's campaign against Pskov*
- RADOSŁAW SZTYBER ● **39**
Following the military chaplain's notes from 1623 or how Dembołęcki wrote *The ascendancy [Przewagi]*
- ANETA NAROLSKA ● **53**
About the theatre audience. *Soulmate. Of the playwrighter's memories [Siostrzana dusza. Z pamiętników dramaturga]* by Władysław Sabowski
- IRENEUSZ SIKORA ● **67**
Orzeszkowa's dialogues with tradition: old European literature
- AGNIESZKA KUNICZUK-TRZCINOWICZ ● **87**
Sienkiewicz in the world of things – the writer's personal notes on fashion and architecture
- LESZEK JAZOWNIK ● **97**
Amorous savoir-vivre in the light of the model love letters released at the end of 19th and in the first decades of 20th century
- IZABELA KOZŁOWSKA ● **119**
Between literature and politics – privacy in the prose of intelligent settlements (1946-1948)
- DOROTA KARKUT ● **137**
A nostalgic walk along New Town Street, or Kolbuszowa in memories of Janek Bytnar's mother
- KONRAD LUDWICKI ● **147**
An attempt to control "I" – an outlook of Józef Czapski's views on the margins of *Diaries [Dziennik]*
- SYLWIA MAJDOSZ ● **157**
"What is the diary? Everything. What should it contain? Only some things". On Bogdan Wojdowski's diary practices

KATARZYNA WĘGOROWSKA ● 171
Linguistics and linguists in the light of *Life in memories* [Życie we wspomnieniach] by professor Ewa Rzetelska-Feleszko (née Kamińska)

ELŻBIETA PLEWA ● 185
The edge of meaning: Polish translations of the *Bridget Jones* film series

PAULINA JATCZAK, MAGDALENA PIETRZAK ● 195
A retreat preacher's "I" in a book entitled *Honeycomb* [Plaster miodu] by Adam Szustak O.P. [Ordo Praedicatorum]

EWA SIATKOWSKA ● 209
Women of flesh and blood [Memories]

ON BOLESŁAW LEŚMIAN'S OUTPUT

MAŁGORZATA ŁUKASZUK ● 241
Vigilant existence in the earthly life. Yet again about the predominant feature in Bolesław Leśmian's poetry

MAGDALENA KOKOSZKA ● 261
Leśmian's ballad on imperfection

JOANNA WAWRYK ● 275
***The Savagery of Posthumous Mores* [Zdziczenie obyczajów pośmiertnych] by Bolesław Leśmian as a drama-synthesis**

LINGUISTIC PICTURE OF SENSES

KATARZYNA WĘGOROWSKA ● 293
From alabastron to René Lalique's bottle... A few linguistic-culturological remarks on fragrances, scents and perfumes containers...

JELIZAWETA GALICKA ● 307
The naming specificity of the cosmetics: the structural aspect

PIOTR KŁADOCZNY ● 321
The interpretative framework of the senses in the early and late novels by Jerzy Pilch

THIRD AREAS

MACIEJ KUBIAK ● 365
Music and poetry contempt. On Stanisław Staszewski's output

SIERGIEJ LEGEZA ● 400
Alternative history in the post-Soviet space: two paths of one idea

NATALIIA ZHUKOVA ● 401
Nomadic project of David Foenkinos

DEJAN AJDAČIĆ ● 417
The price of life. Mythological fantasies and psychology in the novel *Noevendialia* by a Ukrainian writer Maryna Sokolian

TATIANA HAJDER ● 427

Łada Łuzina and Maryna Sokolian: two figures of Ukrainian contemporary popular literature

OPINIONS

REVIEWS

MAREK NALEPA (rev.) ● 445

“Intellectual vagrancy”. On Jerzy Winiarski’s book *In cultural space of Polish poetry (anthropologic landscapes from the old contemporary and centuries)*. *Studies and sketches*, Drukarnia Eikon Plus, Kraków 2017, ss. 562

RADOŚLAW SZTYBER (rev.) ● 464

Wiesław Wydra, Wojciech Ryszard Rzepka, From the history Old Polish literature and culture. *Studies on books and texts*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2017, ss. 208

MARTA J. BĄKIEWICZ (rev.) ● 475

A colourful procession of artists. Review of the monograph by Nina Nowara-Matusik *Portraits of artists. Around Eberhard Hilscher’s narration*, Universitas, Kraków 2016, ss. 271

KATARZYNA WĘGOROWSKA (rev.) ● 479

A subtle charm of single crochet... Around lexicographic-manual proposal by Bogumiła Husak – *We love amigurumi. Crochet expressions and phrases in Polish, German, Russian and English*, Zielona Góra 2016

THE LUBUSZ LAND – REGIONAL MATERIALS

PRESENTATIONS

ANASTAZJA SEUL ● 485

Professor Małgorzata Mikołajczak

SURVEYS AND REPORTS

EWA NODZYŃSKA ● 491

Libraries, books, people. Prints with the provenance of Żagań monastery library in the collection of University Library in Zielona Góra

KAMILA GIEBA ● 509

Contemporary prose of Lubusz Land – little regional motherlands and mu-sealization of memory

URSZULA MAJDAŃSKA-WACHOWICZ ● 523

Report on the conference *Linguistic aesthetics in communication*

JOANNA GORZELANA ● 531

Report on the conference entitled *Linguistic and cultural values present in Polish press up to 1989* report

KATARZYNA BARTOSIAK, KAMIL BANASZEWSKI ● 535

Bibliography of The Lubusz Land’s Polish philology academic researchers’ works printed within the year 2017

KATARZYNA GRABIAS-BANASZEWSKA ● 553
Zielona Góra Polish Philology Meetings in 2017

RECOLLECTIONS

BARBARA JUDKOWIAK, KATARZYNA MELLER ● 561
Józef Tomasz Pokrzywniak (1947-2017) – our Professor

ANETA NAROLSKA ● 569
Ireneusz Sikora (1952-2016). Recollection of Professor and the research works bibliography

POETRY

BARBARA KONARSKA ● 577
[Poems]

MICHAŁ BANASZAK ● 579
[Poems]

RAFAŁ BRASSE ● 581
[Poems]

Authors of the Issue ● 583

SŁOWO WSTĘPNE

Proces przygotowania czwartego numeru rocznika przebiegał pod znakiem rozmaitych zmian, co wiązało się z koniecznością sprostania licznym wyzwaniom. Wypada zarazem wyrazić nadzieję, że osiągnięty efekt może jednak usatysfakcjonować zainteresowanego czytelnika. Korekty doczekał się styl oprawy graficznej okładki, co chyba najłatwiej dostrzec, ale przecież nie tylko. Na zaproszenie do wypełnienia tomu odpowiedziało blisko trzydziestu autorów z różnych ośrodków akademickich z kraju i zagranicy. I pod tym względem w historii „Filologii Polskiej” jest to liczba rekordowa, zresztą brzemienne w skutki w związku z obligatoryjnym trybem opiniowania artykułów naukowych. W rezultacie redakcja wystąpiła o sporządzenie nieomal sześćdziesięciu recenzji, opracowanych przez ponad dwudziestu ekspertów, w tym – po raz pierwszy – obco-krajowców. Zeszyt wypełniają cztery działy o charakterze większych bądź mniejszych monografii, ponadto publikowane materiały zredagowano nie tylko w języku polskim, ale także po angielsku, rosyjsku i serbsku – a to też *novum* na tych łamach.

Radością napawa fakt, że wspólnie z autorami możemy cieszyć się z ich sukcesów, mianowicie awansów, będących świadectwem zamknięcia kolejnych etapów kariery zawodowej. Pani Małgorzata Łukaszuk zechce przyjąć gratulacje za otrzymanie tytułu naukowego profesora, a Panie Dorota Karkut, Agnieszka Kuniczuk-Trzciniowicz, Joanna Gorzelana oraz Monika Kaczor – za uzyskanie stopnia doktora habilitowanego, natomiast Państwo Kamila Gieba, Katarzyna Grabias-Banaszewska, Mirosława Szott, Rafał Brasse, Jakub Rawski i Krystian Saja – za udanie obronione dysertacje doktorskie. Informacje o wszystkich tych osiągnięciach z ogromną satysfakcją konstatowaliśmy od roku 2017 po oddanie tegoż zeszytu do druku w czerwcu 2018 roku.

O jednej i szczególnie istotnej zmianie należy powiedzieć w odrębnym akapicie – na stanowisku zastępcy redaktora naczelnego „Filologii Polskiej” Panią Magdalenę Hawrysz w 2017 roku zgodziła się zastąpić Pani Aneta Narolska. Profesor Hawrysz serdecznie dziękuję za poświęcenie i wsparcie, tym bardziej cenne że udzielane projektowi w chwilach trudnych ze względu na piętrzące się obowiązki naukowe, dydaktyczne i organizacyjne. Wyrazy wdzięczności trzeba skierować do całego sekretariatu, do Pań Irminy Kotlarskiej oraz Doroty Szagun. Ponadto – warto dodać – sekretariat czasopi-

sma zasiła wspomniana już przy innej okazji Pani Katarzyna Grabias-Banaszewska. W osobnym miejscu chciałbym podziękować Paniom Agnieszce Gruszce i Annie Strzyżewskiej z Oficyny Wydawniczej Uniwersytetu Zielonogórskiego – za profesjonalizm, życzliwość, choć przede wszystkim za cierpliwość i wyrozumiałość w trakcie robót edytorskich.

Miło nam gościć na łamach „Filologii Polskiej” tak liczne grono autorów, reprezentujących wiele ośrodków naukowych krajowych i zagranicznych. Witamy przedstawicieli Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki w Kijowie, Dnieprzańskiego Uniwersytetu Narodowego im. Ołesia Honczara w Dnieprze na Ukrainie, Uniwersytetu Technicznego w Kijowie, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego. Dziękujemy za zaufanie, pozostając w nadziei, że nie zawiedzimy.

Istnieje niemało sposobów oceny periodyków. Miarą wartości rocznika mogą być różne przesłanki, na przykład wspomniane sukcesy autorów czasopisma, wciąż umacniająca się pozycja tytułu wśród podobnie profilowanych wydawnictw specjalistycznych, czego dowodzą „powroty” autorów do kolejnych numerów „Filologii Polskiej” czy zwiększająca się liczba badaczy, drukujących na jej szpaltach, nieafiliowanych przy Uniwersytecie Zielonogórskim. Są też dowody sympatii i podziękowania za owocną współpracę, jakie redakcja odbiera od publikujących. Są też w wielu recenzjach słowa autentycznego uznania, na przykład krótko – „piękny artykuł” bądź „tekst bardzo dobry” albo nieco dłużej – „piękna, komunikatywna polszczyzna”, „rzetelny, znakomicie napisany i zredagowany artykuł” czy obszerniej wreszcie – „praca posiada bardzo wyrazistą kompozycję, przekonujący (oparty na analizie przykładów) wywód kończą rozbudowane wnioski”; a to przecież tylko wybór fragmentów opinii eksperckich, jakie sformułowano dla niektórych materiałów, składających się na numer czwarty. To oceny nie techniczne, nie parametryczne, lecz merytoryczne, miarodajne zatem. Są inne krzepiące sygnały. Tytuł jest indeksowany w elektronicznych bazach danych dostępnych on-line, a te już odnotowują cytowania rocznika. Pozostaje zatem żywić wiarę, że w niedługim czasie „Filologia Polska” osiągnie pożądany status.

Kończąc ten wielowątkowy wstęp, pragnę wyraźnie uwypuklić znaczenie prac członków Rady Naukowej i Zespołu Recenzenckiego rocznika. Bez wsparcia obu wspomnianych gremiów kolejne zeszyty nie mogłyby otrzymać pożądanego kształtu, zwłaszcza w zakresie merytorycznym. Grupa ekspertów zarówno w gronie opiniodawców, jak i Rady Naukowej w ostatnim roku znacząco się powiększyła; nowo przybyli uczeni reprezentują rodzime oraz zagraniczne ośrodki naukowe. Serdecznie witamy i dziękujemy za wolę podjęcia współpracy. Jest, niestety, i smutna wiadomość. Rodzina „Filologii

Polskiej” uszczupliła się o nazwisko wybitne. W styczniu 2017 roku na zawsze odszedł od nas Profesor Józef Tomasz Pokrzywniak; jako członek Rady Naukowej patronował przedsięwzięciu od początku istnienia czasopisma. Sylwetkę Zmarłego w oddawanym właśnie do rąk czytelników numerze upamiętniają Barbara Judkowiak oraz Katarzyna Meller z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, gdzie pracował Profesor Pokrzywniak. Hołd zmarłemu pracownikowi macierzystego Instytutu Filologii Polskiej – Profesorowi Ireneuszowi Sikorze – składamy krótkim wspomnieniem Jego sylwetki.

Redaktor naczelny

WPROWADZENIE DO ZESZYTU

Zeszyt jest dedykowany w siedemdziesiątą rocznicę urodzin Profesorowi Leszkowi Liberze – wieloletniemu pracownikowi Instytutu Filologii Polskiej zielonogórskiej polonistyki akademickiej, wybitnemu znawcy literatury, naszemu Mentorowi i zawsze życzliwemu Koledze¹.

Tom w jego zasadniczej części składa się z czterech działów. Na pierwszy i najważniejszy złożyły się rozprawy poświęcone piśmiennictwu osobistemu, drugi zawiera trzy szkice dotyczące życia i przede wszystkim twórczości Bolesława Leśmiana, kolejny dzięki namysłowi trójki badaczy przynosi szereg obserwacji związanych z językowym odzwierciedleniem zapachów oraz innych wrażeń zmysłowych, natomiast ostatni gromadzi pięć artykułów, których autorzy sięgają po problematykę spod znaku szeroko pojmowanych obszarów trzecich. Dział intymistyczny reprezentuje czternaście studiów i od tego segmentu wypada rozpocząć krótką charakterystykę zawartości numeru.

Część tę otwiera studium Tomasza Ślęczki, tropiącego ślady obecności autora (Jana Piotrowskiego) i rekonstruującego portret odbiorcy (Andrzeja Opalińskiego) w *Dzienniku wyprawy Stefana Batorego pod Psków*. Pisarskiemu zapleczu sprawy *Przewag elearów polskich* – Wojciecha Dembołęckiego – przygląda się Radosław Szyber i podejmuje próbę ukazania uwarunkowań procesu powstawania kapelańskiej relacji wojennej z 1623 roku. Refleksji o roli publiczności teatralnej i literackiej na kanwie stylizowanego fragmentu wspomnień osobistych pt. *Siostrzana dusza. Z pamiętników dramaturga* Władysława Sabowskiego oddaje się Aneta Narolska, wyposażając analizę w grupę rozpoznawczych kontekstowych. Z omówienia Ireneusza Sikory wyłania się panorama lekturowych fascynacji i doświadczeń Elizy Orzeszkowej; to kolejne podobnie pomyślane opracowanie z całego ich cyklu nieżyjącego już Uczonego, tym razem dotyczy europejskiej literatury dawnej. Ogląd zwłaszcza epistolograficznej spu-

¹ Charakterystykę fascynacji badawczych i drogę naukową Profesora Leszka Libery w szkicu prezentacyjnym, wyposażonym ponadto w notę biograficzną, bibliografię prac oraz zdjęcia i rycinę, przedstawili Aneta Narolska i Jakub Rawski („Filologia Polska. Roczniki Naukowe Uniwersytetu Zielonogórskiego” 2016 (2), s. 357-365). We „Frazie” z 2016 r. w numerze 4 (94) ukazał się podobny materiał (pod identycznym tytułem *Leszek Libera – badacz, tłumacz, pisarz*) sporządzony przez Małgorzatę Mikołajczak, ponadto w tym samym zeszycie rzeszowskiego kwartalnika ogłoszono jeszcze kilka ciekawych tekstów poświęconych L. Liberze, mianowicie krótką rozmowę z Uczonym, którą przeprowadził Janusz Łastowiecki, po raz pierwszy w Polsce fragmenty *Utopka* – debiutanckiej powieści L. Libery oryginalnie napisanej po niemiecku (*Der Utopek*) – w przekładzie Sławy Lisieckiej, i wreszcie krytyczny szkic Grzegorza Woźniakowskiego o tejsze książce (*Świat na opak według Utopka*).

ścizny Henryka Sienkiewicza pozwolił Agnieszce Kuniczuk-Trzciniowicz na ukazanie autentycznych upodobań estetycznych prozaika, nieobojętnego na wystrój wnętrz czy strój. Leszek Jazownik wyostrzył swoje pióro, by opisać kilka poradników z XIX i XX wieku, oferujących receptury na zredagowanie listów miłosnych w konkretnych okolicznościach bądź nawet ich zaproponowane brzmienie, ponadto badacz deszyfruje kody możliwe do zastosowania przez zakochanych z wykorzystaniem formalnej strony korespondencji (np. lokalizacja znaczka, sposób zapisu informacji o zapłacie z tytułu nadania wysyłki). Nad kwestią rozrachunków inteligenckich w prozie z lat 1946-1948 i obecnością w niej żywiołu prywatnego pochyliła się Izabela Kozłowska. Na badawczy rekonesans po ulicy Nowe Miasto w Kolbuszowej zabiera czytelnika Dorota Karkut, relacjonując przy okazji wspomnienia Zdzisławy Rechul, matki Janka Bytnara „Rudego”, pierwowzoru jednego z bohaterów *Kamieni na szaniec* Aleksandra Kamińskiego. Uwagę Konrada Ludwickiego z kolei przyciągnęły *Dzienniki* Józefa Czapskiego – stanowią, jak się okazuje, świadectwo „zmagania się ze sobą” ich autora. Na pytanie, „czym ma być dziennik” według Bogdana Wojdowskiego, odpowiedzi poszukuje Sylwia Majdosz, a kwereńdę prowadzi w obrębie nie ogłoszonych jeszcze drukiem zapisków autora *Chleba rzuconego umarłym*. W serii ekscerptów Katarzyna Węgorowska przybliżyła wybrane epizody z życia zasłużonej sławistki i polonistki Ewy Rzetelskiej-Feleszko, córki wspomnianego wcześniej Kamińskiego. Elżbieta Plewa zastanawia się nad trafnością polskich przekładów w ekranizacjach *Dziennika Bridget Jones* oraz *Bridget Jones 3*. Małgorzata Pietrzak i Paulina Jatczak przedmiotem swojego zainteresowania uczyniły cykl rekolencji Adama Szustaka ogłoszony w formie książki zatytułowanej *Plaster miodu* – w materii kolejnych nauk duszpasterskich, dowodzą badaczki, ujawnia się nie tylko duchowy czy religijny wymiar wypowiedzi, ponieważ do głosu dochodzą osobiste wyznania dominikańskiego kaznodziei, manifestowane między innymi poprzez „ja” oraz „my”. Ostatni akord tej sekwencji studiów stanowi wspomnieniowy materiał Ewy Siatkowskiej o kobietach z krwi i kości.

Minimonografia Leśmianowska wiąże się z podwójnym jubileuszem autora *Sadu rozstajnego* – 140. rocznicą urodzin i 80. śmierci. Temu drobnemu przedsięwzięciu wydawniczemu przyświecała idea przypomnienia, a zarazem nowego odczytania dorobku pisarza, będącego nieoficjalnym patronem roku 2017.

Najpełniej wspomnianą ideę realizuje Małgorzata Łukaszuk, raz jeszcze podejmująca kwestię dominanty poezji Leśmiana. Autorka porządkuje perspektywy badawcze, podkreśla wieloznaczeniowość liryki poety, by wskazać wreszcie na „»ontologię pozytywną«: mocny byt i uznanie realności świata” jako jej nadrzędną cechę. Leśmianowskim postaciom tymczasem z wielką uwagą przygląda się Magdalena Kokoszka. Rozpatrując *Balladę dziadowską* w odniesieniu do tradycji – zwłaszcza ludowej i romantycznej – badaczka koncentruje się na ważnych dla twórczości Leśmiana kwestiach defektu, śmieszności i tragizmu. Nowa edycja dramatu *Zdziczenie obyczajów pośmiertnych*,

odczytanego z rękopisu i opracowanego przez Dariusza Pachockiego (Lublin 2014), stała się punktem wyjścia dla ponownej lektury i interpretacji tego późnego utworu Leśmiana, których podjęła się Joanna Wawryk. Poddając analizie między innymi kategorię przestrzeni i przyglądając się statusowi oraz związkom postaci dramatu, autorka omawia stawiane w nim ważne pytania, w tym to kluczowe – o pośmiertny los.

W problematykę kolejnego działu wprowadza Katarzyna Węgorowska z garścią obserwacji o nazewnictwie naczyń służących do przechowywania wonności, pachnideł. Następnie Jelizaweta Galicka obrazuje metody konstruowania angielskich określeń produktów przemysłu perfumeryjno-kosmetycznego, a także definiuje rolę somatyzmów, jaką odgrywają w procesach nominacyjnych. Kończą ten blok rozważania Piotra Kładocznego, koncentrującego się na wczesnej i późnej prozie Jerzego Pilcha – badanie frekwencyjne sposobów konceptualizacji zmysłów oraz wrażeń zmysłowych przez pisarza pozwala uchwycić pewne tendencje w zakresie ewolucji strategii twórczej autora *Spisu cudzołóżnic*.

Finałową partię *Studiów i materiałów* otwiera namysł nad tekstami i muzyką Stanisława Staszewskiego przeprowadzony przez Macieja Kubiaka. Charakterystyki dwóch odmiennych tendencji zarysowujących się w wizjach alternatywnej historii w ramach fantastyki kultury popularnej Związku Radzieckiego podjął się Siergiej Legeza. Koncepcję przeszłości i jej wagi dla jednostki bądź zbiorowości, jaką sformułował David Foenkinos we francuskich powieściowych *Wspomnieniach*, ukazuje Nataliia Zhukova. Dejan Ajdačić dokonuje oglądu książki ukraińskiej autorki Maryny Sokolian pt. *Novendialia*, odnajdując w niej pierwiastki detektywistyczne oraz elementy miejskiego horroru. Dorobek tej samej pisarki znalazł się w orbicie zainteresowań Tatiany Hajder, przekrojowy szkic nadto umożliwia wniknięcie w meandry twórczości innej ukraińskiej prozaiczki, mianowicie Łady Łuziny.

Dopiero co zapowiedziana rozprawa wieńczy dział i zasadniczą część zeszytu. Kolejny jego segment przynosi w sumie cztery recenzje – dwóch publikacji z roku 2016 i dwóch z 2017. Wymieńmy je, począwszy od młodszych: Jerzy Winiarski, *W przestrzeni kulturowej poezji polskiej (pejzaże antropologiczne z wieków dawnych i współczesne)*. *Studia i szkice* (Kraków); Wiesław Wydra, Wojciech Ryszard Rzepka, *Z dziejów literatury i kultury staropolskiej. Studia o książkach i tekstach* (Poznań); Nina Nowara-Matusik, *Oblicza artystów. W kręgu narracji Eberharda Hilschera* (Kraków); Bogumiła Husak, *Kochamy amigurumi. Pojęcia i zwroty szydełkowe w języku polskim, niemieckim, rosyjskim i angielskim* (Zielona Góra)².

Redaktor naczelny i zastępca

² Zaproszenie do numeru opracował zespół w składzie: Anna Szóstak, Anna Wojciechowska i Leszek Jazownik.

*

„Regionalia lubuskie” rozpoczyna kolejny z cyklu szkic, ukazujący sylwetki zielonogórskich badaczy-polonistów. Tym razem drogę kariery naukowej Profesor Małgorzaty Mikołajczak w opisie Jej życiorysu odtwarza Anastazja Seul. Studium Ewy Nodzyńskiej przynosi sporą porcję wiedzy o bibliotekach w ogóle, a przede wszystkim o żagańskiej bibliotece klasztornej i pochodzących z niej trzech starodrukach, przechowywanych obecnie w zielonogórskich zbiorach specjalnych ksiąźnicy uniwersyteckiej. Z przeglądu Kamili Gieby udaje się wydobyć cechy typowe dla twórczości prozaików, wywodzących się z Ziemi Lubuskiej (Marii Sidorskiej-Ryczkowskiej, Edwarda Derylaka oraz Krzysztofa Fedorowicza).

Urszula Majdańska-Wachowicz zdaje sprawę z przebiegu konferencji zorganizowanej pod hasłem *Estetyka językowa w komunikowaniu*; podobnego przedsięwzięcia dotyczy raport Joanny Gorzelanej, choć uwagę gospodarzy i gości tego spotkania naukowego przyciągnęła odmienna tematyka – *Wartości językowe i kulturowe obecne w czasopiśmiennictwie polskim do 1989 roku*. Tradycyjnie już zamieszczamy także dwa zestawienia; jedno rejestruje sesje, jakie odbyły się w 2017 roku z inicjatywy jednostek działających przy Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego, drugie zaś odnotowuje dorobek naukowy lubuskich polonistów akademickich.

Proponujemy też lekturę twórczości poetyckiej trzech autorów różnych generacji. Wiersze Barbary Konarskiej nasycone są poczuciem końca oraz rozdźwiękiem między młodością „zapatrzoną w ekrany smartfonów” a starością „w czapce niewidce”. Z kolei Rafał Brasse, głogowianin związany z Zieloną Górą, afirmuje w przedstawionej poezji rzeczywistość, moment narodzin, przyjmując, że „jesteśmy tu na chwilę przed wiecznością”. Uruchamia też wyraźnie perspektywę religijną. Najmłodszy z tego grona, Michał Banaszak, dotyka tematów egzystencjalnych, wychodząc od niepozornych kontekstów (brak listonosza, niedostępne laikom ujście przewodu kanalizacyjnego, dziura w ścieżce). Szuka szczelin poznawczych, znaczącej pustki, ale – jak się okazuje – „radio i kościół / nie będą w stanie zapełnić tej próżni w tym tygodniu”. Zapraszamy nie tylko do czytania, ale i porównania perspektyw.

Szefowa działu „Regionalia lubuskie”